

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

16 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maciej Kowalski

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 16 maja 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Syndyka masy upadłości B. w upadłości likwidacyjnej
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 10 grudnia 2020 r., I AGa 106/20,
w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości B. w upadłości likwidacyjnej
przeciwko Gminie [...]
z udziałem interwenienta ubocznego po stronie powodowej Banku w O.
o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Maciej Kowalski

Ewa Stefańska

Kamil Zaradkiewicz

UZASADNIENIE

Syndyk masy upadłości B. w upadłości likwidacyjnej wniósł o zasądzenie od Gminy [...] na jego rzecz kwoty 221 400 zł wraz z odsetkami. Wyrokiem z 19 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 6 grudnia 2013 r. pomiędzy T.M. i S.J. zawarta została umowa konsorcjum w celu realizacji zadania inwestycyjnego pod nazwą „Rozbudowa Szkoły Podstawowej w J. o halę widowiskowo-sportową” na rzecz inwestora Gminy [...]. Liderem konsorcjum został S.J. Tego samego dnia konsorcjum, z zachowaniem wymogów reprezentacji, zawarło z Gminą [...] (zamawiającym) umowę o roboty budowlane, której przedmiotem było wykonanie zadania „Rozbudowa Szkoły Podstawowej w J. o halę widowiskowo-sportową” (umowa nr [...]). W umowie zastrzeżono, że wykonanie przedmiotu umowy ma nastąpić do 31 października 2015 r., zaś wynagrodzenie należne wykonawcy wynosiło będzie 2 239 268,29 zł powiększone o należny podatek VAT. Wynagrodzenie miało być wypłacane na podstawie faktur wystawianych przez konsorcjum, z tym czterech faktur częściowych wystawianych na podstawie odbioru częściowego stwierdzającego protokolarnie stan robót w datach oznaczonych w umowie oraz faktury końcowej wystawionej po zakończeniu i odbiorze całości robót potwierdzonym protokołem odbioru końcowego. W umowie przewidziano również, że w sytuacji wykonania całości lub części robót przez podwykonawców, do wypłaty wynagrodzenia konieczne jest przedstawienie faktury wraz z oświadczeniem podwykonawców, że ich roszczenia zostały zaspokojone w całości przez wykonawców.

7 lutego 2014 r. T.M. i S.J. - działający w ramach ww. konsorcjum - zawarli umowę nr [...]1. z firmą M. spółką z o.o. sp. k. w K., jako podwykonawcą, na dostawę i montaż konstrukcji z drewna klejonego dla potrzeb wykonania przez konsorcjum przedsięwzięcia budowlanego „Rozbudowa Szkoły Podstawowej w J. halę widowiskowo-sportową”. Spółka ta wykonała powierzone jej prace zgodnie z umową. Za ich wykonanie wystawiła S.J. dwie faktury VAT na łączną kwotę 221 400 zł brutto i wezwała go do zapłaty należności. Jednocześnie poinformowała inwestora o fakcie ich wystawienia. S.J. nie zapłacił należności wynikających z wystawionych faktur. W konsekwencji M. sp. z o.o. sp. k., po bezskutecznym wezwaniu do zapłaty inwestora, skierowała przeciwko niemu pozew do Sądu Okręgowego w Krakowie, który wydał

nadał nakaz zapłaty obciążając w nim solidarnie Gminę [...]i drugiego członka konsorcjum T.M. obowiązkiem zapłaty kwoty 221 400 zł wraz z kosztami procesu.

10 lutego 2014 r. między Bankiem w O. a S.J. (jako cedentem), na podstawie umowy nr [...]z tego samego dnia, którą udzielony został kredyt obrotowy na działalność gospodarczą w wysokości 1 200 000 zł – zawarta została umowa o przelew wierzytelności nr [...]/2014. Zgodnie z postanowieniami tej umowy, w celu zabezpieczenia wierzytelności Banku wynikającej z umowy o kredyt obrotowy, istniejących w dniu jej zawarcia, jak i mogących powstać w przyszłości, cedent dokonał na rzecz cesjonariusza (Banku) nieodwołalnego przelewu wierzytelności przysługujących mu w stosunku do Gminy [...] z tytułu umowy z 6 grudnia 2013 r. do wysokości zadłużenia, tj. do kwoty 1 200 000 zł. Następnie zawarta została umowa o przelew wierzytelności z rachunku bankowego nr [...]1./2014, mocą której w celu zabezpieczenia wierzytelności Banku wynikającej z umowy o powołany kredyt obrotowy, istniejących w dniu jej zawarcia, jak i mogących powstać w przyszłości, cedent dokonał na rzecz cesjonariusza bezwarunkowego i nieodwołalnego przelewu wierzytelności ze swojego rachunku w wysokości 1 200 000 zł. S.J. w piśmie z 10 lutego 2014 r. poinformował Gminę [...] o cesji wierzytelności na rzecz Banku i wezwał ją do dokonywania wpłat na określony rachunek bankowy.

11 września 2014 r. sporządzono protokół nr 1 zaawansowania finansowego obiektu, w którym wartość wykonanych robót określono na kwotę 162 601,63 zł netto. Pozwany uregulował te należności na rzecz wykonawcy wraz z podatkiem VAT. Następnie 14 listopada 2014 r. sporządzono protokół nr 2 zaawansowania finansowego obiektu, w którym wartość robót netto w ostatnim okresie rozliczeniowym określono na kwotę 361 788,62 zł netto. Pozwany uregulował te należności na rzecz wykonawcy wraz z podatkiem VAT. Zaś 28 maja 2015 r. sporządzono protokół, w którym wartość robót netto w ostatnim okresie rozliczeniowym określono na kwotę 569 105,69 zł. W protokole tym wskazano, że od początku budowy wykonano roboty budowlane, w tym sanitarne wewnętrzne i zewnętrzne, łącznie na kwotę 1 093 495,54 zł netto.

W toku realizacji umowy o roboty budowlane z 6 grudnia 2013 r., konsorcjanci na podstawie aneksów do umowy konsorcjum kilkakrotnie modyfikowali zasady

reprezentacji konsorcjum (w tym również w zakresie oznaczenia podmiotu uprawnionego do przyjmowania płatności od inwestora w związku z realizacją poszczególnych etapów przedsięwzięcia budowlanego) oraz mechanizmu wzajemnych rozliczeń między konsorcjantami. Ostatecznie, na mocy porozumienia z 9 czerwca 2015 r., konsorcjanci ustalili, że dla potrzeb rozliczenia z inwestorem każdy z nich wystawi oddzielne faktury odpowiadające wykonanym przez siebie robotom według stanu na 28 maja 2015 r. Ponadto w ramach porozumienia przyjęto, że środki pieniężne pozyskane z faktury wystawionej przez S.J. zostaną w całości przeznaczone na wynagrodzenie podwykonawcy M. sp. z o.o. s.k. w K. Zgodnie z ustaleniami zawartymi w porozumieniu z 9 czerwca 2015 r. S.J. wystawił na rzecz pozwanego fakturę VAT nr [...] r. na kwotę 221 400 zł brutto tytułem wykonania prac zgodnie z umową z 6 grudnia 2013 r. i protokołem odbioru nr 3 z 28 maja 2015 r. Natomiast T.M. wystawił na rzecz pozwanego fakturę VAT nr [...]1. na kwotę 478 600 zł brutto, tytułem rozbudowy szkoły podstawowej w Jarnoławie o halę widowiskowo-sportową.

Sąd Rejonowy w Opolu postanowieniem z 2 lipca 2015 r. ogłosił upadłość S.J. z możliwością zawarcia układu. W związku z tym zdarzeniem pozwana Gmina w piśmie z 6 sierpnia 2015 r. zwróciła S.J. fakturę nr [...]2. na kwotę 221 400 zł brutto bez księgowania, wskazując, że do czasu wydania opinii przez nadzorcę sądowego wszelkie faktury wynikające z realizacji umowy roboty budowlane z 6 grudnia 2013 r. nie będą księgowane. 29 września 2015 r. pozwany - jako inwestor - zawarł z firmą M. sp. z o.o. sp. k. w K. ugodę, z mocy której Gmina [...] zobowiązała się do zapłaty na rzecz tej spółki należności głównej w kwocie 221 400 zł, a podwykonawca odstąpił w stosunku do niej od roszczenia dotyczącego kosztów postępowania. Powyższą należność inwestor uregulował 8 października 2016 r. Natomiast należne M. sp. z o.o. sp. k. odsetki od należności uregulował T.M., w wyniku postępowania egzekucyjnego wszczętego na podstawie nakazu zapłaty wydanego przeciwko niemu na wniosek podwykonawcy. Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Opolu z 29 lutego 2016 r. doszło do zmiany trybu prowadzonego wobec S.J. postępowania upadłościowego na likwidacyjny, z powołaniem syndyka masy upadłości.

Ponadto Sąd pierwszej instancji ustalił, że przed Sądem Okręgowym w Opolu toczyła się sprawa (sygn. akt VI GC 170/17) z powództwa T.M. przeciwko Gminie [...] o zapłatę kwoty 478 600 zł. Z interwencją główną wstąpił do niej Syndyk masy upadłości S.J., a z interwencją uboczną po stronie pozwanej Gminy [...] - Bank w O. Syndyk w powyższej sprawie żądał zasądzenia na jego rzecz całej kwoty z powództwa T.M. Jako podstawę wskazał, że upadły S.J. na podstawie umowy konsorcjum pełnił funkcję lidera konsorcjum. Wyrokiem z 17 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w Opolu, zasądził na rzecz T.M. kwotę 478 600 zł, oddalając powództwo syndyka. Jednak w wyniku zaskarżenia tego orzeczenia apelacją, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zmienił je w ten sposób, że oddalił powództwo T.M. i zasądził od Gminy [...] na rzecz interwenienta głównego Syndyka masy upadłości S.J. w upadłości likwidacyjnej kwotę 478 600 zł wraz z ustawowymi odsetkami.

W tak ustalonych okolicznościach faktycznych sprawy Sąd Okręgowy przyjął, że rozpoznawane przez niego powództwo Syndyka masy upadłości S.J. w upadłości likwidacyjnej nie zasługiwało na uwzględnienie. Zaznaczył, że z umowy o roboty budowlane z 6 grudnia 2013 r. wynikało, iż warunkiem zapłaty przez zamawiającego wynagrodzenia wymienionego na fakturze jest przedstawienie przez wykonawcę wraz z fakturą oświadczeń podwykonawców, że ich roszczenia z tytułu wykonanych robót zostały przez wykonawcę zaspokojone w całości. Tymczasem przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe wykazało, że należności wobec podwykonawcy M. sp. z o.o. sp.k. nie zostały zrealizowane przez konsorcjum. Brak więc było podstaw do uznania, że zaktualizowało się roszczenie S.J. o wypłatę przysługującego mu wynagrodzenia za wykonane roboty budowlane na podstawie umowy z 6 grudnia 2013 r., skoro nie przedłożono oświadczenia M. sp. z o.o. sp.k. o pełnym pokryciu należności tego podwykonawcy z tytułu praw przy realizacji zadania „Rozbudowa Szkoły Podstawowej w J. o halę widowiskowo- sportową”.

Sąd pierwszej instancji powołał się również na art. 647¹ § 5 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia między konsorcjum a pozwaną Gminą umowy o roboty budowlane. Zaznaczył, że z przepisu tego wynika, iż inwestor odpowiada za zapłatę wynagrodzenia podwykonawcy w taki sam sposób jak bezpośredni kontrahent podwykonawcy, czyli wykonawca. Odpowiedzialność inwestora ma charakter odpowiedzialności gwarancyjnej *ex lege* za dług cudzy. Oznacza to,

że pozwana Gmina dokonując płatności na rzecz podwykonawcy M. sp. z o.o. sp.k., w istocie realizowała obowiązki wynikające z ustawy z tytułu odpowiedzialności za dług cudzy, w związku z zawartą z konsorcjum (wykonawcą) umową o roboty budowlane i wykonaniem części prac przez podwykonawcę. Sąd Okręgowy podkreślił zarazem, że art. 366 § 1 k.c. wymaga, aby spełnienie świadczenia przez jednego z dłużników solidarnych zwalniało z obowiązku świadczenia pozostałych. W konsekwencji uznał on, że niezasadne było twierdzenie powoda, iż spełnienie świadczenia przez pozwaną Gminę nie miało skutku zwalniającego wobec S.J. Równocześnie Sąd pierwszej instancji przyjął, że nieuprawnione było stanowisko powoda, iż spełnienie przez Gminę świadczenia na rzecz podwykonawcy pozostawało bez wpływu na stosunek zobowiązaniowy z umowy o roboty budowlane istniejący między wykonawcą a pozwaną Gminą.

Wyrokiem z 10 grudnia 2020 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu wskazał, że w pełni podziela ustalenia faktyczne poczynione w toku postępowania pierwszoinstancyjnego i przyjmuje je za własne. Za prawidłową uznał także przyjętą przez Sąd Okręgowy ocenę prawną roszczenia zgłoszonego przez powoda. Zaznaczył, że zakres przedmiotowy odpowiedzialności inwestora za zapłatę wynagrodzenia za roboty budowlane wykonane przez podwykonawcę (w rozumieniu art. 647¹ § 5 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed 1 czerwca 2017 r.) ukształtowany jest jako solidarna odpowiedzialność za dług cudzy. Odpowiedzialność ta ma charakter gwarancyjny, prowadzi bowiem do uzyskania przez podwykonawcę robót budowlanych dodatkowej gwarancji zapłaty wynagrodzenia należnego od wykonawcy za wykonane przez niego prace. W związku z tym inwestor (pozwana Gmina) była władna w toku niniejszego postępowania powołać się na zapłatę długu wobec podwykonawcy. Inwestor skorzystał bowiem z zarzutów opartych na własnym prawie, a wynikających z obowiązków dłużnika solidarnego w zakresie zaspokojenia roszczenia podwykonawcy o zapłatę wynagrodzenia (art. 375 k.c.). Dopuszczalne jest więc umorzenie zobowiązania w zakresie umówionego wynagrodzenia w relacji inwestor – wykonawca na skutek zapłaty wynagrodzenia podwykonawcy przez inwestora.

Uprawnienie inwestora w tym zakresie – jak stwierdził Sąd Apelacyjny – wynika wprost z ukształtowanej przez art. 647¹ § 5 k.c. solidarnej odpowiedzialności za zapłatę wynagrodzenia podwykonawcy. O zasadach wzajemnych rozliczeń po zapłacie przez inwestora podwykonawcy (zamiast wykonawcy) decyduje zaś treść powołanego przepisu oraz przepis art. 376 § 1 k.c. Zdaniem Sądu odwoławczego, niezależnie od układu podmiotowego odbiorców (wykonawca lub podwykonawca) świadczenie inwestora realizuje zawsze ten sam cel – zmierza do zapłaty wynagrodzenia umówionego za wykonany zakres robót budowlanych. W konsekwencji w sprawie zamiast roszczenia regresowego, jakie przysługiwałoby inwestorowi wobec wykonawcy w razie zapłaty wynagrodzenia za te same roboty budowlane podwykonawcy, inwestorowi przysługuje zarzut umorzenia zobowiązania odpowiadającego nierozliczonej części wynagrodzenia wykonawcy wobec uprzedniej zapłaty wynagrodzenia na rzecz podwykonawcy.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego powód wniósł skargę kasacyjną, zaskarżając go w całości. Zarzuty skargi kasacyjnej dotyczyły wyłącznie naruszenia przepisów prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) i obejmowały zarzuty naruszenia:

- art. 647¹ § 5 (w brzmieniu obowiązującym przed 1 czerwca 2017 r.) w zw. z art. 375 § 1 i art. 376 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na bezpodstawnym przyjęciu, że zapłata inwestora na rzecz podwykonawcy na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. z tytułu solidarnej odpowiedzialności za wynagrodzenie należne podwykonawcy w oparciu o umowę podwykonawczą skutkuje jednoczesną realizacją zobowiązania inwestora wobec generalnego wykonawcy do zapłaty wynagrodzenia na podstawie głównej umowy o roboty budowlane i pozwala na podnoszenie zarzutu wykonania zobowiązania o zapłatę wynagrodzenia wobec generalnego wykonawcy na podstawie umowy o roboty budowlane;

- art. 513 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie i pominięcie okoliczności, że wierzytelność S.J. wobec Gminy [...] (inwestora) o zapłatę wynagrodzenia z tytułu umowy o roboty budowlane z 6 grudnia 2013 r. została przeniesiona w drodze cesji na Bank w O. i tym samym inwestor (Gmina [...]) mógł podnosić zarzuty przeciwko zbywcy wierzytelności, które miał w chwili powzięcia wiadomości o przelewie;

- art. 647¹ § 5 (w brzmieniu obowiązującym przed 1 czerwca 2017 r.) w zw. z art. 354 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie na skutek uznania, że inwestor nie jest zobowiązany do świadczenia wynagrodzenia na rzecz S.J. ze względu na spełnienie przez inwestora świadczenia o wynagrodzenie wynikające z umowy o podwykonawstwo, chociaż żaden przepis prawa nie wskazuje, że świadczenie inwestora wobec podwykonawcy ma bezpośredni skutek umarzający w odniesieniu do jego świadczenia wobec wykonawcy w ramach zawartej umowy o roboty budowlane.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie w zakresie, w jakim skutkuje uchyleniem zaskarżonego wyroku w całości i przekazaniem sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Wszystkie podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty zmierzają do zakwestionowania przyjętego przez Sąd Apelacyjny stanowiska, że zapłata przez inwestora na rzecz podwykonawcy należnego mu świadczenia z tytułu umowy o podwykonawstwo (w oparciu o art. 647¹ § 5 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed 1 czerwca 2017 r.) oddziałuje w sposób bezpośredni na realizację obowiązku świadczenia inwestora wobec wykonawcy z umowy o roboty budowlane w ten sposób, że spełnienie świadczenia przez inwestora wobec podwykonawcy *per se* wywołuje skutek umarzający w odniesieniu do obowiązku świadczenia inwestora względem wykonawcy z umowy o roboty budowlane. Trafnie strona skarżąca podnosi, że przyjęty przez Sąd Apelacyjny sposób rozstrzygnięcia sprawy bazuje na pozbawionym oparcia merytorycznego dążeniu do uproszczenia relacji umownych nawiązanych w celu realizacji przedsięwzięcia budowlanego, które – poza stosunkiem umownym kształtowanym przez umowę o roboty budowlane – są tworzone również w układzie podmiotowym wykonawca–podwykonawca (podwykonawcy) w ramach umów o podwykonawstwo. Zmarginalizowano bowiem odrębność stosunków prawnych nawiązanych w ramach umowy o roboty budowlane (i wyznaczonych w jego ramach świadczeń stron) oraz z umowy o podwykonawstwo uznając, że partycypacja inwestora w zaspokajaniu roszczenia podwykonawcy o zapłatę wynagrodzenia (art. 647¹ § 5 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed

1 czerwca 2017 r.) *per se* wywołuje skutek zwalniający (umarzający) w odniesieniu do jego obowiązku świadczenia wynagrodzenia z umowy o roboty budowlane.

Umowa o roboty budowlane stanowi umowę nazwaną, konsensualną, odpłatną i wzajemną. W jej ramach wykonawca zobowiązuje się do wykonania obiektu zgodnie z projektem i zasadami wiedzy technicznej oraz do oddania tak wykonanego obiektu inwestorowi. Natomiast inwestor zobowiązuje się do dokonania wymaganych przez właściwe przepisy czynności związanych z przygotowaniem robót, w szczególności do przekazania terenu budowy i dostarczenia projektu oraz – na etapie zakończenia inwestycji – do odebrania obiektu i zapłaty umówionego wynagrodzenia (art. 647 k.c.). Realizacja obiektu budowlanego opisanego w umowie o roboty budowlane często wymaga podejmowania zróżnicowanych prac oraz posiadania odpowiedniego substratu ludzkiego i sprzętowego, aby w sposób prawidłowy (w aspekcie technologicznym i czasowym) wykonawca mógł sprostać przyjętemu na siebie obowiązkowi świadczenia w umowie o roboty budowlane. Nie należą więc do rzadkości sytuacje, w których wykonawca decyduje się na zlecenie podmiotom trzecim wykonania w całości lub części prac przy realizacji obiektu budowlanego w oparciu o umowy o podwykonawstwo. Wskazać należy, że umowy o podwykonawstwo nawiązywane są w relacji podmiotowej wykonawca – podwykonawca. Już więc w wymiarze podmiotowym są to umowy odrębne od umowy o roboty budowlane łączącej inwestora i wykonawcę. Chociaż umowa o roboty budowlane i umowy o podwykonawstwo prowadzą do powstania dwóch niezależnych stosunków prawnych o zróżnicowanej strukturze podmiotowej i treściowej, to jednocześnie między tymi umowami występuje ścisły związek funkcjonalny. Po pierwsze, umowa o podwykonawstwo jest zawierana w celu wykonania części lub całości prac przy budowie obiektu oznaczone w umowie o roboty budowlane. Po drugie, konsekwencją zgody inwestora na zawarcie umowy podwykonawczej jest powstanie po jego stronie odpowiedzialności solidarnej za zapłatę wynagrodzenia ustalonego według zasad obowiązujących i wiążących strony tej umowy, a więc wykonawcę i podwykonawcę (art. 647¹ § 5 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed 1 czerwca 2017 r.) (zob. wyroki SN: z 4 października 2022 r., II CSKP 693/22; i z 10 maja 2019 r., I CSK 205/18).

Unormowana w art. 647¹ § 5 k.c. odpowiedzialność inwestora w stosunku do podwykonawcy ma charakter ustawowej odpowiedzialności za cudzy dług. W świetle tego przepisu wykonawca z mocy prawa może domagać się zapłaty przysługującego mu wynagrodzenia nie tylko od wykonawcy, lecz także wprost od inwestora (zamawiającego), również wtedy, gdy inwestor zapłacił już całość wynagrodzenia wykonawcy. Mamy więc do czynienia ze skutecznością zobowiązania umownego poza kręgiem stron umowy, a inwestor ponosi odpowiedzialność za dług, w którego powstaniu nie brał udziału (zakres odpowiedzialności inwestora wyznaczają postanowienia umowy podwykonawczej). Rozwiązanie to ma służyć wzmocnieniu ochrony interesu podwykonawców wobec trudności lub braku możliwości uzyskania (z różnych przyczyn) należnego im świadczenia od wykonawcy. Przypisywanie odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy za wypłatę wynagrodzenia (solidarnie z wykonawcą) ma stanowić gwarancję dla podwykonawców co do uzyskania należnego im wynagrodzenia za wykonane prace, zwłaszcza że to inwestor jest w istocie beneficjentem prac podwykonawców przy wykonywaniu obiektu budowlanego (zob. wyroki SN: z 16 września 2021 r., IV CSKP 73/21; z 5 marca 2021 r., III CSKP 76/21; z 11 lipca 2019 r., V CSK 156/18; z 8 lutego 2019 r., I CSK 801/17; z 11 maja 2017 r., II CSK 576/16).

Podkreślenia jednak wymaga, że udział inwestora w zaspokajaniu roszczeń o wynagrodzenie zgłaszanych przez podwykonawców nie znosi obowiązku świadczenia, jakie ten przyjął na siebie w ramach umowy o roboty budowlane. E. inwestor nie może zwolnić się od wypłaty całego wynagrodzenia należnego wykonawcy powołując się na okoliczność, że zapłacił wynagrodzenie należne podwykonawcy (zob. wyrok SN z 11 stycznia 2008 r., V CSK 179/07, publ. OSNC-ZD 2008, nr D, poz. 100). Są to obowiązki inwestora wynikające z odrębnych stosunków prawnych, zaś ustawodawca – poprzez odpowiedni przepis prawa – nie przewidział, aby zapłata wynagrodzenia należnego podwykonawcy na podstawie umowy o podwykonawstwo wyłączała lub ograniczała występujący po jego stronie obowiązek zapłaty wynagrodzenia wykonawcy wynikający z zawartej umowy o roboty budowlane. Twierdzenie to – co należy podkreślić – nie oznacza jednak, że inwestor nie może korzystać z ogólnych instrumentów prawa cywilnego, które

pozwalają na „rozliczenie” wzajemnych wierzytelności (np. potrącenie). Zarazem, niezależnie od możliwości skorzystania ze stosownych instrumentów, inwestorowi zawsze przysługuje roszczenie regresowe wobec wykonawcy. Gdy zaspokojenia wierzyciela (podwykonawcy) dokonał inwestor, przysługuje mu roszczenie regresowe wobec wykonawcy o zwrot całego świadczenia, bowiem treść stosunku prawnego między inwestorem i wykonawcą wskazuje, że wykonawca zobowiązany jest do regulowania w całości zobowiązań wobec swoich podwykonawców (art. 376 § 1 k.c.), co uzasadnia pełny regres (zob. wyroki SN: z 11 lutego 2016 r., V CSK 339/15; z 11 stycznia 2008 r., V CSK 179/07, publ. OSNC-ZD 2008, nr D, poz. 100; z 15 listopada 2006 r., V CSK 221/06, publ. OSNC-ZD 2008, nr A, poz. 8 oraz uchwała SN z 28 czerwca 2006 r., III CZP 36/06, publ. OSNC 2007, nr 4, poz. 52).

Mając powyższe na względzie stwierdzić należy, że zasadnie w skardze kasacyjnej, w ramach zarzutu naruszenia art. 647¹ § 5 (w brzmieniu obowiązującym przed 1 czerwca 2017 r.) w zw. z art. 375 § 1 i art. 376 k.c. oraz zarzutu naruszenia art. 647¹ § 5 k.c. (w brzmieniu obowiązującym przed 1 czerwca 2017 r.) w zw. z art. 354 § 1 k.c., podniesiono, że spełnienie świadczenia przez inwestora na rzecz podwykonawcy na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. nie pozwala na przypisanie inwestorowi zarzutu spełnienia swojego świadczenia wobec wykonawcy z umowy o roboty budowlane.

Słusznie w skardze kasacyjnej zarzucono Sądowi Apelacyjnego naruszenie także art. 513 § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem dłużnikowi przysługują przeciwko nabywcy wierzytelności wszelkie zarzuty, które miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie. Punktem odniesienia dla ustalenia zakresu zarzutów powinna stanowić data dokonania cesji wierzytelności przez S.J. na rzecz Banku w O. (10 lutego 2014 r.). W konsekwencji nieuprawnione było powoływanie się na zdarzenie, które nastąpiło po zawiadomieniu wierzyciela o przelewie, tj. spełnienie świadczenia przez inwestora na rzecz podwykonawcy, co nastąpiło dopiero 8 października 2015 r.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd drugiej instancji powinien uwzględnić zgromadzony materiał dowodowy w celu dokonania istotnych ustaleń faktycznych oraz ocenić roszczenia powoda w świetle obowiązującego prawa.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.

Maciej Kowalski

Ewa Stefańska

Kamil Zaradkiewicz

(R.N.)

[t.n]